

Otázka transgenderu u mladistvých

Autor: Martina Máchová

Abstract

The issue of transgender adolescents. – Gender identity is one of the basic innate characteristics of an individual. The number of children and adolescents who express their discrepancy with their biological sex is still growing, not only in the Czech Republic, and therefore we can assume that we will meet transgender people increasingly often.¹ Children and adolescents are a very risky group in terms of accepting gender identity. The freedom of being and the conquest of an authentic existence are important components of life, and therefore it is important these young people are accepted by their environment, especially when they are struggling with the problem of their gender identity or the search for its expression. On the other hand, it is important to be aware of an extremely complicated period of maturation in this context. Care must be taken to make the right decisions that will affect the entire following life of the individual.

The goal of the work is to provide an insight into this issue and to help clarify the situation regarding transgender people and at the same time not to create a false impression that the problems that children and adolescents may face can be solved by changing gender. Furthermore, the aim is to contribute to the issue by proposing to increase resources (professional texts, interdisciplinary teams) to help not only teens, but also teachers and carers to navigate in this area.

Keywords: transgender, education, gender performativity

Klíčová slova: transgender, edukace, performativita rodu

Cíl práce

S ohledem na stále se zvyšující počet dětí a mladistvých, kteří hledají odbornou pomoc kvůli nesouladu své biologické pohlavní identity a genderové (rodové) identity,² je důležité kriticky přemýšlet o přístupu k autonomii těchto osob při hledání osobní identity. Tento jev, který se šíří po celém západním světě, se nejvíce projevuje u jedinců na začátku puberty a během ní, což je klíčové období ve vývoji jedince.³

¹ *Bloomberg*: Sharp Increase in Young People Identifying as Trans, Nonbinary, Report Shows. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-10/nearly-43-of-trans-people-are-younger-than-age-25-report-finds>> [cit. 2024-9-10].

Echo24: Nejsem žena. Prudce roste počet dívek, které tvrdí, že jsou chlapci. Online. Dostupné z WWW: <<https://echo24.cz/a/SVMMv/pocet-pransgender-divek-prudce-roste>> [cit. 2024-9-10].

Archiv tiskových zpráv FN Brno: Transsexualita přibývá – samotná přeměna pohlaví je ale dlouhodobý a náročný proces. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.fnbrno.cz/transsexuality-pribyva-samotna-premena-pohlavi-je-ale-dlouhoby-a-narocny-proces/t6697>> [cit. 2024-9-10].

² CHVÁLA, Vladislav, TRAPKOVÁ, Ludmila. Gender dysphoria as a phenomenon of our time? *Psychiatrie pro praxi*, 2022, roč. 23, č. 1, s. e33–e41.

³ *Ibid.*

Proto je třeba přehodnotit přístup, který nekriticky podporuje autonomii mladistvých při sebeurčení, a zároveň se zaměřit na odbornou edukaci široké veřejnosti. Je třeba si uvědomit, že lidský mozek se vyvíjí až do věku 25 let,⁴ a proto bychom měli pečlivě zvážit případná neuvážená rozhodnutí vedoucí ke změně pohlavní identity u mladistvých. Tato rozhodnutí totiž mohou mít negativní dopady na jejich život, aniž by si to v té chvíli plně uvědomovali.

Úvod

Zatím jsem neobjevila žádné edukační materiály, které by pomohly dětem, dospívajícím, učitelům, rodičům nebo vychovatelům zorientovat se v tom, co odborná literatura říká ohledně problematiky genderové dysforie u dětí a mladistvých.

Genderová dysforie je stav, který popisuje pocit neklidu a nepohodlí, který jedinec může prožívat v důsledku nesouladu mezi jeho biologickým pohlavím a jeho rodovou (genderovou) identitou. Tento stav může zahrnovat pocity, jako je nepříjetí vlastního fyzického těla, touha po změně svého biologického pohlaví nebo potřeba žít a vyjadřovat se v souladu s vlastní rodovou identitou.

Významnou změnou v poslední době je přesun genderové inkongruence (nesoulad mezi pohlavím přiřazeným při narození a rodovou identitou) z klasifikace duševního zdraví Světové zdravotnické organizace (WHO) do klasifikace sexuálního zdraví. Tímto krokem se usiluje o snížení stigmatizace tohoto stavu a zlepšení přístupu k adekvátní zdravotní péči. Tato změna podporuje přístup, který chápe genderovou dysforii jako součást rozmanitosti lidského prožívání a bere v úvahu potřebu a identitu jedince.

Přesun genderové inkongruence do klasifikace sexuálního zdraví může také pomoci veřejnosti a odborníkům ve zdravotnictví lépe porozumět této problematice a vytvořit prostředí, které je více přátelské a respektuje individuální zkušenost jednotlivců s genderovou dysforií. Tím se otevírá cesta k poskytování komplexní a citlivé zdravotní péče, která respektuje autonomii a identitu jedince, a zároveň pomáhá zmírnit psychické a sociální obtíže spojené s genderovou dysforií.⁵ Přesto ale stále vnímáme prostor pro zlepšení přístupu k těmto osobám.

Existují různé zdroje a materiály, které se zaměřují na začleňování LGBT+ (lesby, gayové, bisexuálové a další) dětí do školního prostředí.⁶ Zejména v zemích, jako jsou Spojené

⁴ *Health Encyclopedia*. Understanding the Teen Brain. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.urmc.rochester.edu/encyclopedi/content.aspx?ContentTypeID=1&ContentID=3051>> [cit. 2024-8-21].

⁵ Gender incongruence and transgender health in the ICD. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.who.int/standards/classifications/frequently-asked-questions/gender-incongruence-and-transgender-health-in-the-icd>> [cit. 2024-2-7].

⁶ Zde uvádím odkazy na edukační materiály věnující se inkluzi LGBT+ komunity ve školní docházce. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.glsen.org>, <[hCps://youth.gov/youth-topics/lgbtq-youth/school-experiences](https://youth.gov/youth-topics/lgbtq-youth/school-experiences), <[hCps://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersections-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-be-cer-public-health/](https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersections-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-be-cer-public-health/), <[hCps://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersections-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-be-cer-public-health/](https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersections-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-be-cer-public-health/), <[hCps://www.stonewall.org.uk/lgbtq-inclusive-education-on-everything-you-need-know](https://www.stonewall.org.uk/lgbtq-inclusive-education-on-everything-you-need-know)> [cit. 2024-3-7].

státy a Spojené království, kde je tento problém výrazně rozšířený, bylo vytvořeno mnoho edukačních materiálů. Ve Spojených státech je odhadováno, že mezi věkovou skupinou 13–17 let je téměř 2 000 000 LGBT+ osob, což představuje téměř 10 % všech dospívajících v této věkové kategorii. Z tohoto počtu je přibližně 150 000 osob transgender.⁷ Uvádí se, že ve Spojeném království se až 8 % populace ve věku 16–24 let identifikuje jako LGBT+.⁸ S ohledem na tak vysoké počty LGBT+ jedinců je pochopitelné, že se této skupině věnuje zvýšená pozornost a je nezbytné věnovat pozornost i jejím potřebám. Zvyšující se trend můžeme pozorovat i v České republice, kde o změnu pohlaví v roce 2010 žádalo 57, a v roce 2020 484 dětí a mladistvých.⁹

Doporučení, která jsou zpracována pro učitele a vychovatele napříč západními státy, v zásadě reflektují potřeby LGBT+ komunity v základním a středním vzdělávání. Zaměřují se na inkluzivní edukaci těchto jedinců, uznání svobody pro vyjádření své identity, zapojení rodičů a vychovatelů do LGBT+ problematiky, ochranu před šikanou a mnoho dalšího.¹⁰ I v České republice existuje *Doplňkový výukový materiál pro základní a střední školy* věnující se homofobii.¹¹

Co však chybí, je edukace mladistvých, učitelů, rodičů a vychovatelů, jak s genderovou inkongruencí pracovat tak, aby byla odhalena pravá příčina nesouladu biologického pohlaví a genderu nebo jaké mohou být další příčiny toho, proč se jedinci necítí ve svém těle dobře. Prevenovat pohlavní dysforii se zdá být velmi komplikované, jelikož má komplexní biopsychosociální etiologii. Faktory, které mohou ovlivnit genderovou identitu, zahrnují vrozené stavy (např. kongenitální adrenální hyperplazie, syndrom androgenní necitlivosti) nebo expozice chemikáliím (např. ftalátům či polychlorovaným bifenylym) během těhotenství. Dále je pohlavní dysforie častější u osob s neuropsychiatrickými onemocněními (např. u schizofrenie, autismu), nebo u jedinců, kteří zažili zneužívání v dětství. Dědičnost zde hraje také svou roli.¹²

Edukace veřejnosti o těchto rizikových faktorech může pomoci zvýšit povědomí o vzniku pohlavní dysforie a odstranit předsudky a stereotypy spojené s těmito stavy a možná předejít některým případům neadekvátní tranzice. Je důležité, aby lidé byli informováni o tom, že projevy nesouladu pohlavní a rodové (genderové) identity mohou mít různé podoby a že každý jedinec prožívá svou rodovou identitu individuálně. Zároveň je třeba snahy o pochopení příčiny vzniku genderové inkongruence u každého jedince zaměřit individuálně.

⁷ LGBT Youth population in the UNITED STATES. Online. Dostupné z WWW: <<https://williamsins8tute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/LGBT-Youth-US-Pop-Sep-2020.pdf>> [cit. 2024-2-7].

⁸ LEVINE, Nick. *It's Official: More Young People In The UK Identify As LGB Than Ever Before*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.refinery29.com/en-gb/lesbian-gay-bisexual-ons-2022>> [cit. 2024-8-7].

⁹ MAREŠOVÁ, Tereza. *V Česku přibývá trans dětí*. Online. Dostupné z WWW: <<https://pres.upmedia.cz/publicistika/v-cesku-pribyva-trans-deti>> [cit. 2024-2-7].

¹⁰ STONEWALL. *LGBTQ-inclusive education: everything you need to know*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.stonewall-l.org.uk/lgbtq-inclusive-education-everything-you-need-know>> [cit. 2024-8-5].

¹¹ ŠTARHOVÁ, Dominika. *Homofobie v žákovských kolektivech v období puberty*. Brno: Bakalářská práce PedF MU, 2009. Online. Dostupné z WWW: <https://is.muni.cz/th/tf815/Bakalarska_prace_Starhova_Dominika.pdf> [cit. 2024-5-5].

¹² HEMBREE, Wylie C. et al. (2017). Endocrine Treatment of Gender-Dysphoric/Gender-Incongruent Persons: An Endocrine Society Clinical Practice Guideline. In *Endotext* (FEINGOLD, Kenneth R., ANAWALT, Bradley, BOYCE, Alison et al., eds.). MDText.com, Inc. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK532313/>> [cit. 2024-5-5].

Tím by se mohlo předejít některým radikálním řešením změny biologického pohlaví, obzvláště u mladých osob.

Společnost by měla být otevřená a respektující vůči těmto mladým lidem, aby se necítili nuceni skrývat svou identitu nebo podstupovat trvalé změny pohlaví. Důležité je vytvořit prostředí, ve kterém se mohou jedinci bezpečně vyjadřovat a hledat podporu u odborníků, rodiny a přátel. Edukace a osvěta jsou klíčovými faktory při vytváření tolerantní a inkluzivní společnosti, která respektuje a přijímá různé genderové identity a prožitky.

Terminologie

Identita je proces, kterým prožíváme a uvědomujeme si sami sebe. Zahrnuje tělesnou, psychologickou a sociální složku.¹³ Identita nám umožňuje si uvědomit naši jedinečnost a odlišnost od ostatních.¹⁴ Když mluvíme o identitě, myslíme tím totožnost s tím, kým jsme a kým bychom se chtěli stát. Je to vztah jednotlivce k sobě samému.¹⁵ Identita je nejen vrozená, ale také se vyvíjí během procesu socializace a formuje se na základě vnitřních i vnějších vlivů, včetně sociálního a historicko-kulturního kontextu. Díky tomuto procesu se člověk stává autentickým a dosahuje autonomie. Tato definice identifikuje identitu jako komplexní a dynamický proces, který ovlivňuje naše vnímání sebe sama a naše interakce s okolním světem.¹⁶

V otázce transgenderu se musíme zaměřit na to, jakým způsobem se člověk sám k sobě vztahuje, aby nebyla naše pohlavní identita považována za předmět, se kterým můžeme libovolně zacházet. Předmět je to, na co si můžeme sáhnout, co můžeme vidět, co můžeme přemístit, co je nějakým způsobem prostorově dáno. I kdybychom chtěli myslet na sebe, jako na předmět, nelze to. Nemůžeme se sami postavit před sebe, dívat se na sebe, a intencionálně se k sobě vztahovat. Identitu nelze uchopit jako ostatní věci kolem nás. Předmětem pochopitelně nemůže být ani naše okolí, do kterého jsme zasazeni a které nás ovlivňuje. Nemůžeme se na identitu člověka, tedy ani na člověka samotného, dívat jako na předmět. K člověku se musíme vztahovat jako „k tomu druhému“ nebo „k sobě samému“, nikoliv jako k předmětu, nebo nějaké věci.¹⁷

Rodová identita vyjadřuje subjektivně vnímaný pocit sounáležitosti či naopak rozporu s vlastním tělem, s jeho primárními a sekundárními pohlavními znaky a se sociální rolí přisuzovanou danému pohlaví.¹⁸ Rodová identita se vytváří vzájemnou interakcí vlivu tělesných znaků na jedné straně a tradičním rozdělením rolí na straně druhé.¹⁹

¹³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010.

¹⁴ HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.

¹⁵ VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. Praha: Grada, 2004.

¹⁶ SMĚKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti – člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barriester & Principal, 2004, s. 344.

¹⁷ HEJDÁNEK, Ladislav. Nepředmětnost ve skutečnosti a v myšlení. *Vesmír*, 1994, roč. 73, č. 383 (1994/7).

Online. Dostupné z WWW:

<<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1994/cislo-7/nepredmetnost-ve-skutecnosti-mysleni.html>>.

¹⁸ WEISS, Petr. Poruchy pohlavní identity. *Psychiatrie pro praxi*, 2012, roč. 13, č. 3, s. 104–106. Online.

Dostupné z WWW: <<https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2012/03/03.pdf>>.

¹⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína a kol. *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 43: „Emoční souhlas s příslušností k jednomu či druhému rodu. Nejhlubší součástí ženské a mužské identity. Jádřová pohlavní identita patří k nejelementárnějším složkám celkového sebepojevu a je jednou z prvních sebeidentifikačních charakteristik dítěte.“

Pokud jedinec cítí soulad pohlavní a rodové (genderové) identity a řadí se výhradně k mužskému, nebo ženskému rodu, jedná se o binární kongruentní (cisgender) osoby.^{20,21} CIS předpona z latiny znamená na stejné straně. Osoby, které cítí naopak nesoulad mezi svojí rodovou (genderovou) identitou a biologickým pohlavím při narození, jsou binární nekongruentní (transgender) osoby.^{22,23} TRANS předpona z latiny znamená na straně opačné.

Genderová dysforie je emocionálním vyjádřením nesouladu rodové identity s tělesnými pohlavními znaky.²⁴ To s sebou nese velkou psychickou zátěž, kterou jedinci prožívají.²⁵ Odlišuje se tedy od genderové nekonformity, kdy se jedinec neztotožňuje s kulturními normami společnosti. Genderová nekonformita tedy neznamená genderovou dysforii.²⁶ Z praxe vyplývají 4 skupiny klinického obrazu rodové a pohlavní neshody, které vyjadřují nesoulad se svou pohlavní identitou.

Dle Neumanna (2022) je můžeme dělit na:²⁷

1) Děti, které mají nesoulad rodu již v batolecím/předškolním věku. Děti nechtějí používat své jméno, hračky, oblečení atd. odpovídající biologickému pohlaví. Tyto věci chtějí mít přizpůsobené rodové identitě. Nemají potřebu sebepoškozování či jiné patologie, mají tedy pozitivní subjektivní i objektivní anamnézu.

2) Dospívající, kteří oznámí rodovou neshodu na začátku dospívání. Jelikož se často snaží vyhovět okolí, mohou se dostat do vnitřního rozporu a sebepoškozovat se, hrozí jim šikana, sociální izolace. Často si svou diagnózu stanoví sami, a to na základě subjektivní anamnézy z dětství. Objektivní anamnéza chybí, nebo je málo podložená.

3) Jde o etiologicky novou skupinu, která se označuje jako „Rapid onset gender dysphoria“ (ROGD). Bez předchozí anamnézy osoby náhle zjistí, že jsou gender nekongruentní. Tato skupina má prudký nárůst. Patří do ní především dívky, ovlivněné sociálními sítěmi a špatnými nebo málo podloženými informacemi o gender dysforii. Je zde patrné výrazné sebepoškozování, nemají nutkání se přizpůsobit společnosti. Mají velké riziko detranzice, tedy snahu vrátit zpět již provedené biologické změny pohlaví.

²⁰ BASS, Megan et al. Rethinking gender: The nonbinary approach. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 2018, vol. 75, n. 22, 15 November, pp. 1821–1823. Online. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.2146/ajhp180236>> [cit. 2024-10-5].

²¹ NEUMANN, David a kol. Pohlavní/rodová neshoda v dětství. *Česko-slovenská pediatrie*, 2022, roč. 77, č. 3, s. 170–174. ISSN 0069-2328. Též online, dostupné z WWW: <<https://cspediatrie.cz/pdfs/ped/2022/03/07.pdf>>.

²² BASS, Megan. et al. *Rethinking gender: The nonbinary approach* "American Journal of Health-System Pharmacy, Volume 75, Issue 22, 15 November 2018, Pages 1821–1823, hGps://doi.org/10.2146/ajhp180236.

²³ NEUMANN, David a kol., *op. cit.*

²⁴ *Ibid.*

²⁵ COLEMAN, Eli et al. Standards of Care for the Health of Transgender and Gender Diverse People. Version 8. *International Journal of Transgender Health*, 2022, vol. 23, n. S1, pp. S1–S259. DOI: <<https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2100644>>:

„Minority stress is associated with mental health disparities exemplified by increased rates of depression, suicidality, and non-suicidal self-injuries than rates in cisgender populations.“

²⁶ NEUMANN, David a kol., *op. cit.*

²⁷ *Ibid.*

4) Dospívající či dospělí, kteří k vyjádření své pohlavní/genderové identity potřebují více času. Jde spíše o muže a jejich anamnéza je většinou nesporná.

Následná lítost z provedené změny pohlaví může být důsledkem nerozváženého rozhodnutí mladistvých, kteří podstoupí lékařskou intervenci související s přeměnou pohlaví. Tento jev se vyskytuje především v západních zemích, kde nejsou tak přísná kritéria pro splnění podmínek k operativní změně pohlaví u dětí a mladistvých.²⁸ Dostupné jsou i případy, kde dospívající po proběhlé tranzici žádají o změny, které by je navrátily zpět k původnímu biologickému pohlaví.²⁹ Tyto případy se objevují nejen v zahraničí, ale i v České republice.^{30,31}

I když počet detranzic je zatím malý (do 1 % případů, kdy pacienti žádají o detranzici, kolem 10 % pacientů si tranzici rozmyslí v průběhu léčby),^{32,33,34} je možné, že kvůli této rostoucí populaci můžeme v následujících letech čekat mnohem více těchto pacientů.³⁵ Ale nejen kvůli tomu. Také proto, že rozhodnutí nyní činí především mladí lidé, kteří zatím postrádají kognitivní a emocionální zralost, aby dokázali zhodnotit dlouhodobé důsledky svých rozhodnutí (ztráta plodnosti, dopad na budoucí romantické vztahy...)³⁶ Neměli bychom se dostat do stavu, kdy počet dětí a mladistvých, kterým změna pohlaví ublížila, bude vyšší než těm, kterým pomohla.

Neurozobrazovací metody nám umožňují nahlédnout do fungování lidského mozku a odhalit zajímavé souvislosti. Jednou z nich je vliv názoru vrstevníků na utváření vlastních názorů. Studie ukazují, že ve skupině vrstevníků se aktivuje v našem mozku amygdala – část mozku spojená s emocemi a sociálními interakcemi – na vysokou úroveň. Tento jev není pozorován, když mladí jedinci komunikují s dospělými.³⁷ To znamená, že názory vrstevníků mají silný vliv na to, jak utvářejí dospívající svůj vlastní názor. To může vést k tomu, že přijímají názory a postoje, kterými by se v dospělosti nenechali ovlivnit.

Tento jev je zajímavý, protože naznačuje, že sociální prostředí má vliv na myšlení a rozhodování dospívajících. Když jsou mladiství obklopeni mladými lidmi, kteří mají určitý

²⁸ JORGESEN, Sarah C. J. Transition Regret and Detransition: Meanings and Uncertainties. *Archive of Sexual Behaviour*, 2023. Online. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1007/s10508-023-02626-2>> [cit. 2024-5-15].

²⁹ NEUMANN, David a kol., *op. cit.*, s. 171: „Tranzice (přeměna) je mezinárodně doporučený postup s cílem změnit tělesné znaky a sociální zařazení jedince tak, aby se sjednotily s prožívaným rodem.“

³⁰ BELL, Keira. *Mužem a zase zpátky*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.konzervativninoviny.cz/keira-bell-muzem-a-zase-zpatky>> [cit. 2023-7-3].

³¹ BLACK, Daniel. *Své tranzice teď lituji*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.youtube.com/watch?v=31pyIt8âFI>> [cit. 2023-7-3].

³² SKYE, Davies et al. Detransition rates in a national UK Gender Identity Clinic. 3rd Biennial EPATH Conference: Inside MaGers, On Law, Ethics and Religion. *EPATH*, p. 118. Archived from the original on 2021-05-21. Retrieved 2021-05-27, 2019. Dostupné z WWW: <<https://epath.eu/wp-content/uploads/2019/04/Boof-of-abstracts-EPATH2019.pdf#page=139>>.

³³ LEVINE, Stephen B. et al. Reconsidering Informed Consent for Trans-Identified Children, Adolescents, and Young Adults. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2022, vol. 48, n. 7, pp. 706–727.

³⁴ ROBERST, Christina M. et al. Continuation of Gender-affirming Hormones Among Transgender Adolescents and Adults. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 2022, vol. 107, n. 9, pp. e3937–e3943. DOI: <<https://10.1210/clinem/dgac251>>.

³⁵ JORGESEN, Sarah C. J., *op. cit.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

názor ohledně pohlavní identity a její performativity, je pravděpodobné, že budou mít tendenci přijímat názor podobný.

Z výše uvedeného vyplývá, že je třeba se zaměřit na edukaci především dospívajících, a to ověřenými a odborně zpracovanými informacemi. Tím by se mohlo zamezit některým nežádoucím biologickým změnám u nejvíce rizikové skupiny (výše uvedená skupina v bodu č. 3).

Bioetické hledisko – human enhancement

Zdraví je dle WHO definováno jako „stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody, nejen absence nemoci či vady“.³⁸ Transgender osoby mohou tedy splnit definici zdraví podle WHO pouze pokud mají přístup k adekvátní zdravotní péči, přístup k psychologickým intervencím a jsou přijímány ve společnosti. Klíčové je zajistit, aby všechny aspekty jejich zdraví byly podporovány a chráněny. Nicméně zde je opět třeba velmi důsledně zkoumat všechny žádosti o změnu biologického pohlaví a ochránit tak mladé jedince před nerozváženými rozhodnutími. Jejich nesoulad pohlavní a rodové (genderové) identity může mít i jiné, méně razantní řešení.

Právě technizace medicíny, tedy i human enhancement (vylepšování člověka – i když tento překlad není zcela přesný) může ovlivňovat možnosti pro změnu pohlaví transgender osob. Nové přístupy vylepšování našeho lidského těla se stávají součástí globální kultury spjaté s vědecko-technickým pokrokem.³⁹ Vliv nejen sociálních sítí, které negativně ovlivňují proces dospívání, zde může vytvářet mylnou představu, že díky změnám na našem fyzickém těle budeme mít život lepší.

Ve světě již nemáme společnou koncepci dobrého života, společnost nám předkládá náhradu v mylné představě o vlastní seberealizaci individua.⁴⁰ Jestli je známkou dobrého lidského života a štěstí seberealizace, dospívá společnost k „tyranii štěstí“ a různé prostředky human enhancement se stávají cestou k řešení konkrétních situací, které nám pomáhají dosáhnout co největší míry sebe uskutečnění. Chybějící morální autorita byla nahrazena hledáním prostředků pro zlepšování možnosti jednotlivce při dosahování pocitu štěstí.⁴¹

Tento jev je patrný především v anglosaských zemích. Americká společnost je zatím nejvíce ochotna přijímat prostředky enhancement, především v estetické medicíně.⁴² Jak uvádí Drozenová: „Severoamerická tradice v bioetice je zakořeněna v utilitarismu a individualismu, zatímco v evropské tradici se oproti ní uplatňuje idea společného dobra a etika ctnosti.“^{43,44} I to může mít vliv na potřebu osob využívat prostředky „vylepšování člověka“, nicméně i tyto rozdíly se začínají ve světě stírat.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ DROZENOVÁ, Wendy. In PAYNE, Jan, ČERNÝ, David, DOLEŽAL, Tomáš. *Dobrý, nebo lepší život? Human enhancement: mezi utopií a dystopií*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2015, s. 157–169.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 159.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² POLARIS, Market research: Aesthetic Medicine Market Share, Size, Trends, Industry Analysis Report, By Procedure (Invasive, Non-Invasive); By End-Use (Clinics, Hospitals, & Medical Spas, Beauty Centres, Home Care); Segment Forecast, 2022–2030. Online. Dostupné z WWW: <Aesthetic Medicine Market Size Global Report, 2022–2030> [cit. 2023-7-3].

⁴³ DROZENOVÁ, Wendy, *op. cit.*, s. 160.

Sociální sítě a média, ke kterým mají mladí lidé přístup, nerespektují kulturní tradice, a tito mladí je ani nejsou s to je rozlišit. Proto by měl být u mnohých případů žádostí o změnu pohlaví velmi opatrně zvolen princip nonmaleficence (druhému neškodit), tedy mít závazek k lékařské kompetenci tím, že se minimalizuje poškození pacientů.^{45,46}

Tělesnost, fenomenologie a performativita

Zkoumání tělesnosti metodou fenomenologie nám pomůže hlouběji pochopit žitou zkušenost vztahu pohlaví a pohlavní identity a nahlédnout do problému nejen z biologického objektivního hlediska, ale také ze subjektivního pohledu osoby, jež je sama ohraničena tělesnosti.

Fenomenologie (z řeckého *faínomai*, jev, logos, řeč) je obecně naukou o jevech a jejím cílem je očista imanentní zkušenosti od předsudků a neproověřených tezí.⁴⁷ Zkoumá vývoj lidského vědomí a sebeuvědomění. V kontextu tělesnosti se fenomenologie zaměřuje na analýzu vnitřních stavů našeho vědomí a vývoje lidského vnímání a sebeuvědomění. V tomto rámci zkoumáme, jak tělo ovlivňuje naše vnímání světa a jaké role hrají tělesná zkušenost a identita v našem životě. Abychom se dostali k opravdové zkušenosti o světě, tedy i o našem těle, musíme vyřadit všechny předsudky naší pozornosti.⁴⁸

Merleau-Ponty ve svém díle *Fenomenologie vnímání* poukazuje na to, že tělo není pouhý objekt, ale je aktivním nositelem naší existence a vnímání světa.⁴⁹ Podle něj je tělo naším hlediskem, skrze které vnímáme a chápeme svět. Tělo je také subjektivní fenomén, který vstupuje do procesu sebeurčení a interakce s okolím.⁵⁰ Můžeme však o těle mluvit i ve smyslu vyjadřujícím naše jednání skrze naše tělo. Tělo tedy můžeme fenomenologicky zkoumat z pohledu objektivního i subjektivního. Naše tělo je naším hlediskem na svět, jelikož můj okolní svět vnímám smyslovými orgány.⁵¹ Tělo nemůžeme považovat za předmět právě proto, že je samo vnímající. Je schopno reflexních reakcí, je nositelem osobní existence. Podle Merleau-Pontyho je tělo nositelem bytí ke světu.⁵²

Můžeme si položit otázku, zda je nutné, aby osoba *měla* fyzické tělo, nebo zda existuje totožnost mezi tělem a člověkem samotným. Můžeme se také ptát, zda je vztah člověka k jeho

⁴⁴ COSMETIC SURGERY SOLICITORS. The countries with the largest number of cosmetic surgeries. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.cosmeticsurgerysolicitors.co.uk/news/countries-largest-number-cosmetic-surgeries>> [cit. 2023-10-3].

⁴⁵ HANN, Miranda et al. Bioethics in Practice: Ethical Issues in the Care of Transgender Patients. *Ochsner Journal*, 2017, vol. 17, n. 2, p. 144: „In healthcare, harm is seen in barriers to access care, perpetuation of stigma and discrimination, and omission of risks.“ Online. Dostupné z WWW: <<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5472072/pdf/i1524-5012-17-2-144.pdf>> [cit. 2025-2-22].

⁴⁶ KOŘENEK, Josef. *Lékařská etika*. Praha: Triton, 2002, s. 53: „Nonmaleficence vychází již z hippokratovské přísahy „nil nocere““.

⁴⁷ BLECHA, Ivan. *Filosofický slovník*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998.

⁴⁸ RITTER, Martin. Tělo za daností. Patočková fenomenologie těla. NOVÁK, Aleš (ed.). *Živá fenomenologie*. Praha: Togga, 2015, s. 61–73.

⁴⁹ MARLEAU-PONTY, Maurice. *Fenomenologie vnímání*. Praha: OIKOYMENH, 2013.

⁵⁰ ČAPEK, Jan. Mít tělo a být tělem. In URBAN, Petr (ed.). *Fenomenologie tělesnosti*. Praha: Filosofía, 2011, s. 99: „...říkáme například, že jsem unavený, ne, že mám unavené tělo, že jsem zraněn, a nikoliv, že mé tělo bylo zraněno...“ a „Řekneme, že někdo je špinavý, i když špína pokrývá jeho prst.“

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Ibid.*, s. 103.

vlastnímu tělu vztahem identity nebo vztahem diference. Pokud bychom člověka ztotožnili s jeho tělem, mohli bychom mu přisoudit schopnost zaujímat odstup od svého těla, ovládat ho a utvářet podle své vůle?⁵³

Pokud bychom přijali koncepci karteziánského dualismu (rozlišení mezi *res cogitans* – myslící bytostí a *res extensa* – hmotnou substancí), mohli bychom se pokusit oddělit tělo od naší identity a považovat jej za samostatný objekt, podobně jako jiné předměty okolo nás. Tělo by tak ztratilo svůj subjektivní charakter a stalo by se pouhým objektem.

Můžeme si udělat myšlenkový experiment. Pokud bychom přišli o část našeho těla, například ruku, která by nám byla nahrazena protézou, stále bychom zůstali tím, kým jsme. Následně bychom přišli o nohy, a v důsledku této změny bychom se mohli ocitnout v situaci, kdy jsme odkázáni na invalidní vozík a nemohli bychom vykonávat naše dosavadní zaměstnání. To by mohlo ovlivnit naši perspektivu světa a způsob, jakým ho prožíváme. Ovlivnil by se tím proces utváření naší osobní identity. Existuje tedy určitá závislost mezi osobní identitou a tělesností.⁵⁴ Měli bychom se ptát, jak naše duše či vnitřní bytost působí na naše tělo a do jaké míry jsme ovlivněni naší tělesností. Každý z nás je ohraničen materiálním objektem, který se během života může měnit a transformovat, ačkoli osoba samotná zůstává, alespoň do určité míry, stále stejná.⁵⁵

Shrneme-li fenomenologii tělesnosti, naše tělo určuje, jak se vztahujeme ke světu. Tělo je subjektivní fenomén, který aktivně vstupuje do procesu kulturních a historických možností a komplexního sebeurčování. Když dojde ke značné změně našeho těla, jako je například změna pohlaví, nevyhnutelně se mění i náš subjektivní pohled na svět.

Pro Merleau-Pontyho je tělo nepřeborné množství možností, které dává vzniknout mužským a ženským formám prostřednictvím vzájemné interakce. Obě pohlaví nesou možnosti toho druhého.⁵⁶ Pokud přistoupíme k pohlavní odlišnosti jako intersubjektivně rozdělené možnosti, můžeme ji chápat jako vývojově a sociálně-historický proces. Tam se vzorce vztahů mezi pohlavími v průběhu času mění a mění se i samotný smysl pohlavní odlišnosti.⁵⁷

Feministický pohled může přispět k porozumění sociálním, kulturním a politickým faktorům, které ovlivňují naše tělesné zkušenosti. Feminismus se zabývá zkoumáním a kritikou genderových rolí, stereotypů a nerovnosti vůči ženám. Zaměřím se především na tělesnou autonomii a porozumění vlastnímu tělu. To nám může pomoci osvobodit se od vnějšího hodnocení a rozvíjet pozitivní vztah k vlastnímu tělu.

Mnoho feministických teorií se zaměřuje na to, jak společnost formuje a utváří genderovou identitu a jaké sociální, kulturní a politické faktory ovlivňují ženskou zkušenost. Feministické teoretičky často zdůrazňují, že rodová identita je sociálně konstruovaná a že

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ HRÍBEK, Tomáš. Jsme nutně tělesní? In URBAN, Petr (ed.). *Fenomenologie tělesnosti*. Praha: Filosofia, 2011, s. 201.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ MARLEAU-PONTY, Maurice, *op. cit.*

⁵⁷ GUENTHER, Lisa. Merleau-Ponty and the Sense of Sexual Difference. *Angelaki*, 2011, vol. 16, n. 2, pp. 19–33.

ženská zkušenost nemůže být redukována na biologické determinismy, a kritizují tak biologické vysvětlení pohlaví a sexuality. Nepředpokládají, že význam sociální existence žen lze odvodit z fyziologické podstaty. Při rozlišování pohlaví feministické teoretičky zpochybňují kauzální vysvětlení, která předpokládají, že pohlaví diktuje nebo vyžaduje určité sociální významy pro žitou zkušenost.⁵⁸

Významná feministka Judith Butlerová tvrdí, že gender (rod) je performativně tvořený našim vyjádřením. Jsme proměnlivě tvořeni skrze naše jednání. Butlerová dále odmítá binaritu biologického pohlaví, tedy že maskulinita či feminita jsou biologicky dané kategorie tvořené ženskými nebo mužskými těly. Maskulinita či feminita je podle Butlerové pouze sociální konstrukt.⁵⁹

Butlerová využívá performativitu jako sociální proces, který se týká sexuality a genderové identity, a tímto způsobem teoretizuje politiku performativity pomocí jazyka, jak ji popsal John Austin. Pro Austina znamená performativita sílu, kterou jazyk způsobuje změnu ve světě. Jazyk není pouze prostředkem k popisu světa, ale funguje jako forma sociální akce skrze akt mluvení.⁶⁰ Butlerová tvrdí, že i naše pohlavní identita je vytvářena performativním způsobem. To znamená, že gender vlastně nemá objektivní podklad, ale je neustále udržován performativními akty. Butlerová se postavila do opozice vůči esencialistům, kteří tvrdí, že lidská identita je založena na pevné a neměnné přirozenosti a že ji v průběhu života pouze objevujeme na základě vnějších kulturních a sociálních kontextů.⁶¹

Pokud se zaměříme na změnu pohlavní identity, existují dva pohledy. První pohled, který převládá ve veřejné odborné medicínské diskusi, považuje pohlavní identitu za vrozenou a neměnnou, s výjimkou chirurgického zásahu. Tento pohled zahrnuje lidi s genderovou inkongruencí do mezinárodní klasifikace nemocí, konkrétně do kapitoly 17, týkající se podmínek souvisejících se sexuálním zdravím.⁶² Druhý pohled zpochybňuje binaritu biologického pohlaví a nabízí možnost přijmout performativní pohlavní/rodovou identitu, kterou si utváříme v průběhu života, bez ohledu na přiřazené biologické pohlaví při narození. Tento pohled otevírá prostor pro různorodost a individuální svobodu ve formování vlastní identity.

Tato kontroverze je tématem již na akademické půdě, kdy Kathleen Stocková, britská filosofka a spisovatelka, prohlásila, že transženy nejsou ženy. Kvůli tomuto názoru čelila protestům a nakonec opustila akademickou kariéru. Stocková obhájí biologické kategorie mužů a žen a varuje před problémy, které by mohly vzniknout, pokud by se tyto kategorie

⁵⁸ CAHILL, Ann J. et al. Continental Feminism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, edited by Edward N. Zalta, Winter 2020 Edition, Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2020. Online. Dostupné z WWW: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/feminism-continental>> [cit. 2023-10-3].

⁵⁹ BUTLER, Judith. *Závažná těla: O materialitě a diskursivních mezích „pohlaví“*. Praha: Karolinum, 2016.

⁶⁰ BLECHA, Ivan. *Filosofický slovník*, s. 15: „Performativita vychází od anglického představitele lingvistického fenomenologa Johna Austina. Performativní jazyk zahrnuje řečové akty jako slibování, nadávky, svatební obřad (kdy se slovem ‚ano‘ stáváme vdanou/ženatým).“

⁶¹ JARKOVSKÁ, Lucie. Jsou chlapi od přírody živější a aktivnější než dívky? In BABANOVÁ, Anna. *Genderově citlivá výchova: kde začít? Příručka pro vyučující základních a středních škol, vydaná v rámci projektu Rovné příležitosti v pedagogické praxi*. Praha: Žába na prameni, 2007, s. 17–18.

⁶² Mezinárodní klasifikace nemocí, 11. revize. Online. Dostupné z WWW: <<http://id.who.int/icd/en3ty/577470983>> [cit. 2023-10-3].

opustily.⁶³ Stocková stejně myšlenky vyjádřila ve své knize *Material Girls: Why Reality Matters for Feminism*, kde kritizuje teorii, že jednotlivci mají vnitřní pocit známý jako rodová identita, který je společensky významnější než biologické pohlaví, a dále tvrdí, že biologické pohlaví hraje důležitou roli v různých kontextech, jako jsou výhradně ženské prostory, zdravotní péče, epidemiologie, politická organizace a sběr dat. Argumentuje, že biologické pohlaví je materiální a binární a má společenský význam, což je v rozporu s teorií spektra pohlaví. Stocková také tvrdí, že přístup do výhradně ženských prostor by měl být založen na biologickém pohlaví jednotlivce, nikoli na jejich rodové identitě, a že tyto prostory by měly být právně chráněny.⁶⁴

Dle mého názoru je důležité stále zastávat binaritu pohlaví, avšak i ve veřejném prostoru diskutovat o názorech zastánců performativní teorie. Díky tomu můžeme lépe proniknout do světa transgender jedinců a pomoci jejich inkluzi napříč věkovými kategoriemi a v různých prostředích (škola, práce, rodina). Studování důvodů, proč se stále více mladých lidí přiklání k LGBT+ komunitě, je dle mého nesmírně důležité a celá tato problematika vyžaduje hlubší zkoumání a porozumění. Příčiny genderové dysforie, tedy nepříjemného pocitu spojeného s nesouladem mezi přiřazeným pohlavím při narození a rodovou (genderovou) identitou, jsou složité a mnohostranné. Je třeba se zamyslet nad tím, zda by společnost nemohla hrát větší roli ve vzdělávání jak veřejnosti, tak samotných jedinců, kteří žádají o změnu pohlaví.

Jde o složitou a citlivou problematiku, která vyžaduje empatii, porozumění a respekt. Pouze tak můžeme vytvořit prostředí, ve kterém mladí lidé nacházejí podporu a porozumění ve společnosti při hledání své identity. Jsem si vědoma toho, že nastolený problém je z pohledu dějin relativně nový, proto by se tomuto tématu mělo věnovat více času a prostředků a nepřistoupit s dogmatickou urputností k ani jedné variantě.

Pedagogické hledisko

Judikaturou se Česká republika řadí spíše k západní společnosti, jelikož k úřední změně pohlaví již nebude třeba operativní změna pohlavního orgánu.⁶⁵ Transgender osob je v České republice kolem 30 000 a z toho asi 1 000 podstoupilo operativní změnu pohlavních orgánů. Počet těchto lidí se během posledních 10 let asi ztrojnásobil.⁶⁶

Dle serveru Trans*Parent je odhadem v ČR 1,43 % dětí a mládeže identifikujících se jako transgender (bezmála 15 000 transgender žáků a žákyň). Z toho cca 8 000 je na 1. stupni a 7 000 na stupni druhém. Průměrně jsou na jedné škole 3 transgender děti a v 1. třídě je jich 0,3.⁶⁷ Pod záštitou MŠMT asociace Trans*Parent pořádá kurzy, jak začlenit tyto děti do

⁶³ STOCK, Kathleen. *Transženy nejsou ženy. Kéž ta fikce konečně praskne*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.echo24.cz/a/HKSaW/tydenik-echo-rozhovor-filozofka-stockova-transzeny-nejsou-zeny-kez-ta-fikce-konecne-praskne>> [cit. 2024-7-24].

⁶⁴ STOCK, Kathleen. *Material Girls: Why Reality Matters for Feminism*. London: Fleet, 2021.

⁶⁵ *Sterilizace už nebude podmínkou změny pohlaví. Ústavní soud nařídil změnu zákonů*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/124570/sterilizace-uz-nejbude-podminkou-zmeny-pohlavi-ustavni-soud-naridil-zmenu-zakonu.html>> [cit. 2024-7-27].

⁶⁶ KAISER, Daniel. *Změna pohlaví nepřinesla klid. Vychází kniha o transgenderu, která v Americe čelila bojkotu*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.echo24.cz/a/Hmiwh/panorama-vychazi-kniha-o-transgenderu-ktera-v-americe-celila-bojkotu>> [cit. 2024-7-27].

⁶⁷ Trans*Parent, pro školy. Online. Dostupné z WWW: <<https://jsmetransparent.cz/vzdelavani/pro-skoly/>>

kolektivu – obdobně tak, jak jsem psala výše o edukaci vychovatelů a učitelů v západních zemích.

Ohledně zahrnutí výuky o genderu a sexualitě přímo do školních osnov panují rozporuplná stanoviska. V Kanadě rodiče děti, které mají výuku o genderu a sexualitě zahrnutou v osnovách, protestují. Stojí si za tím, že by se děti měly z výuky o genderu, sexuální orientaci nebo rozhodování o společných toaletách pro všechny vynechat.⁶⁸

Já jsem opačného názoru. Jelikož transgender jedinců dle statistik stále přibývá, je třeba o tomto tématu otevřeně diskutovat. A kde jinde začít než preventivně ve školách, kde děti mohou slyšet nezávisle obě strany. Tedy jak o jisté performativitě rodu, biologickém pohlaví, nebo komplikovaném hledání vlastní identity.

Správně zpracované informace do osnov základních škol by mohly žákům pomoci nahlédnout do této problematiky. Tedy pomoci nejen k porozumění důležitosti inkluze transgender osob, ale také při utváření názoru na vývoj osobní identity a na to, co vše ho může ovlivnit, jak negativně (např. sociální sítě), tak pozitivně (promluvit si o svých vnitřních pocitech s odborníkem, vychovatelem/rodičem, učitelem). Měli bychom mluvit s dětmi o tom, že je v pořádku, když jsou chlapci více feminní, nebo dívky více maskulinní. Diskutovat o tom, že genderové stereotypy nemusíme nutně přejímat ze 100 %. Že existuje široký rozptyl genderových rolí, které se mohou v průběhu života měnit, a že nemusíme při pochybách o své pohlavní identitě ihned „sáhnout“ po radikálním řešení, jako je změna pohlaví. Je třeba dětem zdůrazňovat, že dospívání je komplikované období a dospělí by děti tímto obdobím měli provést s velkou mírou pochopení.

Je třeba nepředkládat dětem a mladistvým dogmatické názory o genderových rolích, ale poskytnout jim otevřený náhled na změnu pohlaví nebo na pohlavní identitu jako takovou, např. formou školního projektu. Každý žák by si tak mohl utřídit myšlenky, co vše nás v životě a v našich sociálních rolích může ovlivnit a že je možné o rozvoj své identity pečovat. Mohli bychom tedy nejen poskytnout podporu učitelům a vychovatelům pomocí edukačních materiálů, jak otázky transgenderu komunikovat, ale zapojit i samotné děti do diskuse s vyškolenými pracovníky.

Děti a mladiství by tak byli do problematiky vtaženi nenásilně a mohli by projevit svůj vlastní názor a seznámit se i s úskalími, které ze změny pohlaví plynou. Tento přístup by mohl pomoci netabuizovat celé téma ohledně genderu a změny pohlaví. Proto si myslím, že je klíčové investovat čas a prostředky státních institucí na řešení tohoto problému. Vytvořit pracovní skupinu odborníků s různým zaměřením (pedagog, sociolog, sexuolog, bioetik, pediatr, psycholog, psychiatr...), kteří by odborně zpracovali osnovu a odborné materiály pro ostatní pedagogy a pečovatele. Mohlo by se jednat o edukační videa, která by zpracovanou formou byla bližší této skupině dospívajících, či již zmiňovaný školní projekt, ke kterému by pracovní skupina poskytla odborně zpracované texty. Může se jednat o besedy, přednášky či workshopy, kde by žáci mohli interagovat a vytvářet si svůj vlastní, kritický názor na tuto problematiku.

[cit. 2024-7-27].

⁶⁸ *Kanadou prošly mohutné protesty proti genderu a sexualizaci dětí ve školách*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.echo24.cz/a/HrQkC/zpravy-svet-kanada-protesty-proti-sexualizaci-a-genderu-deti-ve-skolach>> [cit. 2024-7-3].

Závěr

Pohlavní/rodová identita, nebo její samotná binarita, bývá již několik dekád zpochybňována, nicméně vzhledem ke globalizaci a přístupu k informacím se začíná manifestovat tento názor u stále více lidí. Mladiství v prepubertálním nebo pubertálním období, zejména pokud jsou vystaveni socio-kulturním tlakům nebo prožívají jiné osobní obtíže, mohou být těmito názory ovlivněni a nacházet v nich útěchu či považovat je za možné řešení svých problémů.

Samozřejmě musíme usilovat o to, aby autonomie a integrita jedince v naší liberální společnosti byla zachována, ale pokud se dostatečně nezaměříme na původ gender inkongruence u mladistvých a jejich edukaci či terapii, může to vést k dalším etickým problémům, které bude třeba v budoucnu řešit. Proto navrhuji sestavit tým odborníků z řad pediatri, sexuologů, pedagogů, bioetiků, psychologů a psychiatrů, aby se podíleli na tvorbě edukačních materiálů, které by tomuto procesu mohly pomoci. Nevidím jiné řešení než vynaložit sílu, čas a prostředky na to, abychom pomohli mladistvým a jejich okolí lépe se vypořádat v dnešním komplikovaném a rychlém světě s vytvářením své osobní identity.

SEZNAM LITERATURY

- BLECHA, Ivan. *Filosofický slovník*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998. ISBN 80-7182-064-4.
- BUTLER, Judith. *Závažná těla: O materialitě a diskursivních mezích „pohlaví“*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3325-1.
- ČAPEK, Jan. Mít tělo a být tělem. In URBAN, Petr (ed.). *Fenomenologie tělesnosti*. Praha: Filosofia, 2011, s. 99–114. ISBN 978-80-7007-350-6.
- CHVÁLA, Vladislav, TRAPKOVÁ, Ludmila. Gender dysphoria as a phenomenon of our time? *Psychiatrie pro praxi*, 2022, roč. 23, č. 1, s. e33–e41. ISSN 1803-5272.
- COLEMAN, Eli et al. Standards of Care for the Health of Transgender and Gender Diverse People. Version 8. *International Journal of Transgender Health*, 2022, vol. 23, n. S1, pp. S1–S259. DOI: <<https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2100644>>. ISSN 1434-4599.
- DROZENOVÁ, Wendy. Human enhancement: mezi utopií a dystopií. In PAYNE, Jan, ČERNÝ, David, DOLEŽAL, Tomáš. *Dobrý, nebo lepší život? Human enhancement: mezi utopií a dystopií*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2015, s. 157–169. ISBN 978-80-87439-18-0.
- GUENTHER, Lisa. Merleau-Ponty and the Sense of Sexual Difference. *Angelaki*, 2011, vol. 16, n. 2, pp. 19–33. ISSN 1469-2899.
- HANN, Miranda et al. Bioethics in Practice: Ethical Issues in the Care of Transgender Patients. *Ochsner Journal*, 2017, vol. 17, n. 2, pp.144–145. ISSN 2831-4107. Online. Dostupné z WWW: <<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5472072/pdf/i1524-5012-17-2-144.pdf>> [cit. 2025-2-22].
- HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HEJDÁNEK, Ladislav. Nepředmětnost ve skutečnosti a v myšlení. *Vesmír*, 1994, roč. 73, č. 383 (1994/7). Online. Dostupné z WWW: <<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1994/cislo-7/nepredmetnost-ve-skutecnosti-mysleni.html>>. ISSN 1214-4029.
- HŘÍBEK, Tomáš. Jsme nutně tělesní? In URBAN, Petr (ed.). *Fenomenologie tělesnosti*. Praha: Filosofia, 2011, s. 183–202. ISBN 978-80-7007-350-6.
- JANOŠOVÁ, Pavlína a kol. *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.
- JARCOVSKÁ, Lucie. Jsou chlapani od přírody živější a aktivnější než dívky? In BABANOVÁ, Anna. *Genderově citlivá výchova: kde začít? Příručka pro vyučující základních a středních škol, vydaná v rámci projektu Rovné příležitosti v pedagogické praxi*. Praha: Žába na prameni, 2007. ISBN 978-80-239-8798-0.

KOŘENEK, Josef. *Lékařská etika*. Praha: Triton, 2002. ISBN 80-7254-235-4.

LEVINE, Stephen B. et al. Reconsidering Informed Consent for Trans-Identified Children, Adolescents, and Young Adults. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2022, vol. 48, n. 7, pp. 706–727. ISSN 1521-0715.

MARLEAU-PONTY, Maurice. *Fenomenologie vnímání*. Praha: OIKOYMENH, 2013. ISBN 978-80-7298-485-5.

NEUMANN, David a kol. Pohlavní/rodová neshoda v dětství. *Česko-slovenská pediatrie*, 2022, roč. 77, č. 3, s. 170–174. ISSN 0069-2328. Též online, dostupné z WWW: <<https://cspediatrie.cz/pdfs/ped/2022/03/07.pdf>>.

RITTER, Martin. Tělo za daností. Patočková fenomenologie těla. NOVÁK, Aleš (ed.). *Živá fenomenologie*. Praha: Togga, 2015, s. 61–73. ISBN 978-80-7476-073-0.

ROBERST, Christina M. et al. Continuation of Gender-affirming Hormones Among Transgender Adolescents and Adults. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 2022, vol. 107, n. 9, pp. e3937–e3943. DOI: <<https://10.1210/clinem/dgac251>>. ISSN 1945-7197.

SKYE, Davies et al. Detransition rates in a national UK Gender Identity Clinic. 3rd Biennial EPATH Conference: Inside MaGers, On Law, Ethics and Religion. *EPATH*, p. 118. Archived from the original on 2021-05-21. Retrieved 2021-05-27, 2019. Dostupné z WWW: <<https://epath.eu/wp-content/uploads/2019/04/Boof-of-abstracts-EPATH2019.pdf#page=139>>.

SMĚKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti – člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barriester & Principal, 2004. ISBN 80-86598-65-9.

STOCK, Kathleen. *Material Girls: Why Reality Matters for Feminism*. London: Fleet, 2021. ISBN 978-0-349-72659-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1832-6.

VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0723-3.

WEISS, Petr. Poruchy pohlavní identity. *Psychiatrie pro praxi*, 2012, roč. 13, č. 3, s. 104–106. Dostupné z WWW: <<https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2012/03/03.pdf>>. ISSN 1803-5272.

Online zdroje

Archiv tiskových zpráv FN Brno: Transsexuality přibývá – samotná přeměna pohlaví je ale dlouhodobý a náročný proces. Online. Dostupné z WWW:

<<https://www.fnbrno.cz/transsexuality-pribyva-samotna-premena-pohlavi-je-ale-dlouhoby-a-narocny-proces/t6697>> [cit. 2024-9-10].

BASS, Megan et al. Rethinking gender: The nonbinary approach. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 2018, vol. 75, n. 22, 15 November, pp. 1821–1823. Online.

Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.2146/ajhp180236>> [cit. 2024-10-5].

BELL, Keira. *Mužem a zase zpátky*. Online. Dostupné z WWW:

<<https://www.konzervativninoviny.cz/keira-bell-muzem-a-zase-zpatky>> [cit. 2023-7-3].

BLACK, Daniel. *Své tranzice teď lituji*. Online. Dostupné z WWW:

<<https://www.youtube.com/watch?v=31pyIt8àFI>> [cit. 2023-7-3].

Bloomberg: Sharp Increase in Young People Identifying as Trans, Nonbinary, Report Shows.

Online. Dostupné z WWW: <<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-10/nearly-43-of-trans-people-are-younger-than-age-25-report-finds>> [cit. 2024-9-10].

CAHILL, Ann J. et al. Continental Feminism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, edited by Edward N. Zalta, Winter 2020 Edition, Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2020. Online. Dostupné z WWW:

<<https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/feminism-continental>> [cit. 2023-10-3].

COSMETIC SURGERY SOLICITORS. The countries with the largest number of cosmetic surgeries. Online. Dostupné z WWW:

<<https://www.cosmeticsurgerysolicitors.co.uk/news/countries-largest-number-cosmetic-surgeries>> [cit. 2023-10-3].

Echo24: Nejsem žena. Prudce roste počet dívek, které tvrdí, že jsou chlapci. Online. Dostupné z WWW:

<<https://echo24.cz/a/SVMMV/pocet-pransgender-divek-prudce-roste>> [cit. 2024-9-10].

Gender incongruence and transgender health in the ICD. Online. Dostupné z WWW:

<<https://www.who.int/standards/classifications/frequently-asked-questions/gender-incongruence-and-transgender-health-in-the-icd>> [cit. 2024-2-7].

Health Encyclopedia. Understanding the Teen Brain. Online. Dostupné z WWW:

<<https://www.urmc.rochester.edu/encyclopedia/content.aspx?ContentTypeID=1&ContentID=3051>> [cit. 2024-8-21].

HEMBREE, Wylie C. et al. (2017). Endocrine Treatment of Gender-Dysphoric/Gender-

Incongruent Persons: An Endocrine Society Clinical Practice Guideline. In *Endotext*

(FEINGOLD, Kenneth R., ANAWALT, Bradley, BOYCE, Alison et al., eds.). MDText.com,

Inc. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK532313/>>

[cit. 2024-5-5].

JORGESEN, Sarah C. J. Transition Regret and Detransizion: Meanings and Uncertainties. *Archive of Sexual Behaviour*, 2023. Online. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1007/s10508-023-02626-2>> [cit. 2024-5-15].

KAISER, Daniel. *Změna pohlaví nepřinesla klid. Vychází kniha o transgenderu, která v Americe čelila bojkot*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.echo24.cz/a/Hmiwh/panorama-vychazi-kniha-o-transgenderu-ktera-v-americe-celila-bojkotu>> [cit. 2024-7-27].

Kanadou prošly mohutné protesty proti genderu a sexualizaci dětí ve školách. Online. Dostupné z WWW: <https://www.echo24.cz/a/HrQkC/zpravy-svet-kanada-protesty-proti-sexualizaci-a-genderu-deti-ve-skolach> [cit. 2024-7-3].

LEVINE, Nick. *It's Official: More Young People In The UK Identify As LGB Than Ever Before*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.refinery29.com/en-gb/lesbian-gay-bisexual-ons-2022>> [cit. 2024-8-7].

LGBT Youth population in the UNITED STATES. Online. Dostupné z WWW: <<https://williamsins8tute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/LGBT-Youth-US-Pop-Sep-2020.pdf>> [cit. 2024-2-7].

MAREŠOVÁ, Tereza. *V Česku přibývá trans děti*. Online. Dostupné z WWW: <<https://pres.upmedia.cz/publicistika/v-cesku-pribyva-trans-deti>> [cit. 2024-2-7].

Mezinárodní klasifikace nemocí, 11. revize. Online. Dostupné z WWW: <<http://id.who.int/icd/en3ty/577470983>> [cit. 2023-10-3].

POLARIS, Market research: Aesthetic Medicine Market Share, Size, Trends, Industry Analysis Report, By Procedure (Invasive, Non-Invasive); By End-Use (Clinics, Hospitals, & Medical Spas, Beauty Centres, Home Care); Segment Forecast, 2022–2030. Online. Dostupné z WWW: <Aesthetic Medicine Market Size Global Report, 2022–2030> [cit. 2023-7-3].

Sterilizace už nebude podmínkou změny pohlaví. Ústavní soud nařídil změnu zákonů. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/124570/sterilizace-uz-nejbude-podminkou-zmeny-pohlavi-ustavni-soud-naridil-zmenu-zakonu.html>> [cit. 2024-7-27].

STOCK, Kathleen. *Transženy nejsou ženy. Kéž ta fikce konečně praskne*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.echo24.cz/a/HKSaW/tydenik-echo-rozhovor-filozofka-stockova-transzeny-nejsou-zeny-kez-ta-fikce-konecne-praskne>> [cit. 2024-7-24].

STONEWALL. *LGBTQ-inclusive education: everything you need to know*. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.stonewal-l.org.uk/lgbtq-inclusive-education-everything-you-need-know>> [cit. 2024-8-5].

ŠTARHOVÁ, Dominika. *Homofobie v žákovských kolektivech v období pubescence*. Brno: Bakalářská práce PedF MU, 2009. Online. Dostupné z WWW: <https://is.muni.cz/th/tf815/Bakalarska_prace_Starhova_Dominika.pdf> [cit. 2024-5-5].

Trans*Parent, pro školy. Online. Dostupné z WWW:
<<https://jsmetransparent.cz/vzdelavani/pro-skoly/>> [cit. 2024-7-27].

Zde uvádím odkazy na edukační materiály věnující se inkluzi LGBT+ komunity ve školní docházce. Online. Dostupné z WWW: <<https://www.glsen.org>, [hCps://youth.gov/youth-topics/lgbtq-youth/school-experiences](https://youth.gov/youth-topics/lgbtq-youth/school-experiences), [hCps://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersection-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-better-public-health/](https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersection-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-better-public-health/), [hCps://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersection-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-better-public-health/](https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/intersection-of-lgbtq-rights-and-religious-freedom/lgbtq-inclusive-curriculum-as-a-path-to-better-public-health/), [hCps://www.stonewall.org.uk/lgbtq-inclusive-education-everything-you-need-know](https://www.stonewall.org.uk/lgbtq-inclusive-education-everything-you-need-know)> [cit. 2024-3-7].

(Mgr. Martina Máchová po absolvování magisterského studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy pokračuje ve studiu doktorského programu Bioetika na 1. Lékařské fakultě Univerzity Karlovy, kde se zaměřuje na bioetiku, etiku, filosofii sexuality a genderu. Její práce se zabývá tělesnou autonomií a porozuměním vlastnímu tělu. Ve své práci se věnuje feministickým teoriím a otázkami transgenderu, zejména u mladistvých, a upozorňuje na bioetické obtíže spojené s transsexualitou a sebepřijetím, zvláště u dětí a dospívajících. Zdůrazňuje potřebu metodologického přístupu k předávání informací o této problematice.)